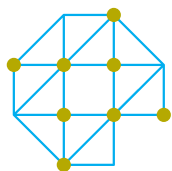

Wat zeggen vakcommunities over een landelijk platform voor digitale leermaterialen?

Requirementstudie

Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie
met ICT

 digitale leermaterialen

Wat zeggen vakcommunities over een landelijk platform voor digitale leermaterialen?

Requirementstudie

Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT -
Zone Naar digitale (open) leermaterialen
Auteur: Raymond Reesink

Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie
met ICT

November 2020

Je bent vrij om: het werk te delen – te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat het werk te bewerken – te remixen, te veranderen en afgeleide werken te maken voor alle doeleinden, inclusief commerciële doeleinden. De licentiegever kan deze toestemming niet intrekken zolang aan de licentievoorwaarden voldaan wordt.

Onder de volgende voorwaarden: Naamsvermelding – De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk. Geen aanvullende restricties – Je mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Maak bij gebruik van dit werk vermelding van de volgende referentie:
Reesink, Raymond. (2020) Wat zeggen vakcommunities over een landelijk platform voor digitale leermaterialen? Onderzoeksrapport. Utrecht: Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.

Achtergrond

Aanleiding

In de versnellingszone Naar digitale (open) leermaterialen van het Versnellingsplan zetten vertegenwoordigers van 6 universiteiten en 2 hogescholen zich in voor het optimaal benutten van digitale leermaterialen in het hoger onderwijs. De zone wil eraan bijdragen dat docenten en studenten uit het steeds rijkere aanbod een optimale mix van digitale leermaterialen kunnen samenstellen en gebruiken, die aansluit bij de onderwijsvisie van docent en instelling, én bij de behoeften van studenten.

Een van de speerpunten van de zone is de realisatie van een landelijk platform voor digitale leermaterialen. Om beter inzicht te krijgen in wat die behoeften van docenten precies zijn heeft de zone een onderzoek uitgevoerd onder zesentwintig vakcommunities. De inzichten uit dit onderzoek vormen, samen met de inzichten uit deskresearch naar beschikbare repositories en hun content, afspraken met uitgeverijen over ontsluiten van door hen aangeboden content en literatuur over de relatie tussen specifieke digitale content en te bereiken leerdoelen, de basis voor een projectplan dat eind 2020 wordt opgeleverd; begin 2021 wordt dan overgegaan tot de verdere inrichting en ontwikkeling van het platform.

Onderzoeksdoel en -vragen

Het onderzoeksdoel is als volgt samen te vatten:

Zicht krijgen op de behoefte en eisen aan een landelijk platform dat docenten in staat stelt om samen te werken met en aan digitale leermaterialen, waarbij het kan gaan over open, semi-open en ingekochte content.

In het eerste deel van het onderzoek werden vertegenwoordigers van de communities bevroegd op hun huidige ervaringen met het werken met digitale leermaterialen. We maken onderscheid tussen hergebruiken, delen en samen werken aan digitale leermaterialen. Hergebruiken' is gedefinieerd als: het opnieuw inzetten van digitaal leermateriaal dat door anderen is gemaakt en gedeeld; onder 'delen' werd verstaan: leden van de vakcommunity stellen leermateriaal dat ze zelf hebben ontwikkeld of mede-ontwikkeld beschikbaar aan anderen; 'samenwerken' werd gedefinieerd als: het in onderlinge afstemming aanpassen van bestaand digitaal leermateriaal of het samen ontwikkelen van geheel nieuw materiaal.

De volgende vragen waren leidend:

- Worden er digitale leermaterialen hergebruikt, beschikbaar gesteld, wordt er samengewerkt aan digitale leermaterialen? Om welke materialen gaat het, via welke gegevensdragers. Welke licenties worden gebruikt?
- Hoe verloopt het hergebruiken, delen, samenwerken aan digitale leermaterialen?
- Is er ondersteuning bij het werken met digitale leermaterialen, hoe verloopt die ondersteuning?

In het tweede deel van het onderzoek werd ingegaan op de wensen van de communities ten aanzien van een landelijk zoekportaal en functionaliteiten voor samenwerking.

De volgende vragen stonden centraal:

- Is er behoefte aan het beschikbaar maken van materialen via een landelijk platform? Op welke wijze?
- Is er behoefte aan functionaliteiten voor samenwerking op dat landelijk platform? Welke? Welke ondersteuning is gewenst vanuit SURF of bibliotheken?

De complete vragenlijst is in te zien via: formdesk.com/vuamsterdam/inventarisatie_communities

Opzet en proces

Het onderzoek werd uitgevoerd onder leden en vertegenwoordigers van vakcommunities (in het bijzonder: docenten van hogescholen en universiteiten) en vond plaats tussen 30 juni en 11 september 2020. Om de respons te bevorderen is voor een netwerkbenadering gekozen, waarbij het werven en uitvoeren van de interviews plaatsvond vanuit het netwerk van de versnellingszone Naar digitale (open) leermaterialen, meer specifiek: de Werkgroep bibliotheken open online onderwijs. Dit kreeg om twee redenen de voorkeur boven het inschakelen van een extern onderzoeksbureau: via de netwerkbenadering konden we de respons bevorderen en bovendien het netwerk actief betrekken bij het onderzoek en het vervolg. De werkwijze heeft inderdaad in korte tijd tot een substantiële respons geleid. Er waren negen verschillende interviewers, en in totaal deden zesentwintig communities mee. (Zie voor een overzicht bijlage 1.) De interviews duurden ongeveer een uur en vonden via videoverbinding plaats. Tijdens het interview konden interviewer en respondent samen door het online vragenformulier lopen. Dat maakte een combinatie van onderzoeksvragen met een kwantitatief en een kwalitatief karakter mogelijk.

Voor de kwalitatieve analyse is gewerkt volgens het principe van '*sensitizing concepts*': uit globale lezing van de interviews en de antwoorden op de open vragen is een lijst van vaker terugkerende en relevante thema's geselecteerd. Die lijst is vervolgens, met een

verdiepende analyse op de antwoorden, teruggebracht tot een aantal robuuste bevindingen door alle interviews heen. Die bevindingen worden hieronder op een rij gezet.

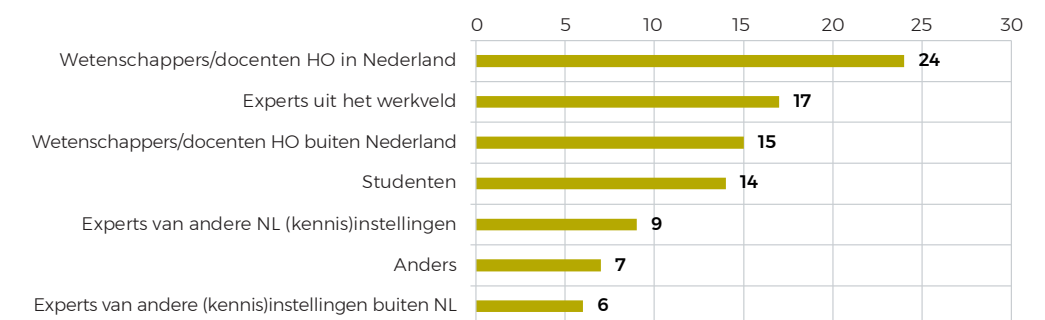
Tijdens twee webinars (op 8 en 9 oktober 2020) presenteerde de Versnellingszone Naar digitale (open) leermaterialen in een preview de voorlopige onderzoeksresultaten aan stakeholders bij de ontwikkeling van het landelijk platform. Dit met als doel om de resultaten te toetsen, maar met name ook om betrokkenen zo snel mogelijk deelgenoot te maken van de onderzoeksresultaten en hen bij het vervolg te betrekken. Aan de webinars namen ruim zestig mensen deel, die desgevraagd in ruime meerderheid aangaven dat resultaten van het onderzoek strookten met hun eigen ervaringen.

Respondenten

Bij aanvang van de interviews werden de deelnemers uit de zesentwintig communities gevraagd naar hun achtergrond en naar de samenstelling van de communities die zij vertegenwoordigen. Een ruime meerderheid van de respondenten gaf aan zelf ook onderwijs te verzorgen (drieëntwintig respondenten werken als docent om precies te zijn, de overige drie zijn projectleider, learning en innovation consultant en softwaredeveloper).

De communities bestaan niet alleen uit wetenschappers/docenten uit Nederland, maar vaak ook uit experts uit het werkveld, en wetenschappers/docenten uit het buitenland en studenten. Experts van kennisinstellingen (zoals RIVM, TNO, CBS) binnen en buiten Nederland maken minder vaak deel uit van de communities. Andere deelnemers die genoemd zijn, zijn onder andere: docenten uit het voortgezet onderwijs, leveranciers van AR/VR en informatiespecialisten. Figuur 1 geeft een overzicht van de samenstelling van de communities.

Figuur 1 **Wie maken er onderdeel uit van uw vakcommunity?**

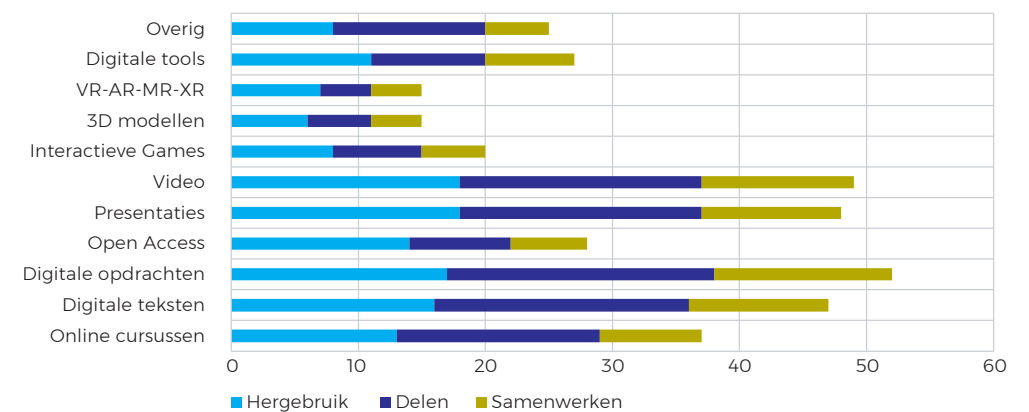
Ervaringen met het werken met digitale leermaterialen

Werken met digitale leermaterialen

In alle zesentwintig communities uit het onderzoek worden er – in meer of mindere mate – digitale leermaterialen beschikbaar gesteld. Eenentwintig communities gebruiken ook materiaal dat door anderen is gemaakt en gedeeld. In negentien communities werken mensen samen aan het bewerken of ontwikkelen van digitale leermaterialen.

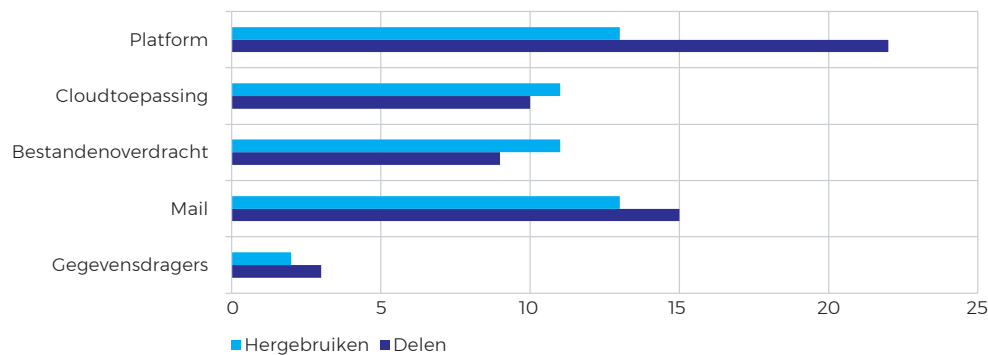
Sommige digitale leermaterialen worden vaker gedeeld, hergebruikt en gezamenlijk ontwikkeld of bewerkt dan andere. Vaak gaat het om digitale opdrachten, video, digitale teksten, presentaties en in iets mindere mate om online cursussen. Figuur 2 maakt inzichtelijk welke materialen vaker en welke minder vaak worden hergebruikt of gedeeld, of samen worden bewerkt of ontwikkeld. In de categorie overige werden met name toetsen en beoordelingsformulieren genoemd, casuïstiek en handleidingen voor de leermaterialen.

Figuur 2 Gebruik naar soort leermateriaal

Communities gebruiken verschillende kanalen voor het beschikbaar stellen van digitale leermaterialen. Platforms (met functionaliteiten voor het vinden, bewerken, delen en communiceren) vormen het belangrijkste kanaal, gevolgd door het delen via mail, cloudtoepassingen (zoals Dropbox of Onedrive) en uitwisseling via programma's voor gegevensoverdracht (bijv. WeTransfer). Fysieke gegevensdragers (zoals een usb-stick) worden niet vaak (meer) gebruikt.

Figuur 3 Kanalen voor hergebruiken en delen

Ongeveer de helft van de communities maakt bij het beschikbaar stellen onderscheid tussen materiaal dat exclusief bestemd is voor leden, en materiaal dat voor iedereen toegankelijk is. Acht communities delen hun materiaal met iedereen, bij zes communities is het gedeelde materiaal alleen toegankelijk voor leden. In verreweg de meeste communities wordt dit materiaal onder een open licentie beschikbaar gesteld, in drie communities moet er voor gebruik van het materiaal worden betaald.

Voor het samen bewerken en ontwikkelen van digitale leermaterialen wordt een breed scala aan platforms (Wikiwijsmaken, Sharekit, Microsoft Teams), clouddiensten (Google Drive, Onedrive) en programma's gebruikt (Officeprogramma's, tools voor het maken van 3D-objecten). Daarnaast ook vakspecifieke tools, zoals Anatomy Tool, en applicaties voor online samenwerking zoals Mural en Miro.

Rode draad in de ervaringen

Verschillen tussen communities. De communities verschillen onderling in grootte, in samenstelling, in werkwijze en structuur (van een driejarig project met professionele projectleider en projectstructuur tot een community die afhankelijk is van wisselende inzet van een kleine groep vrijwilligers). Sommige communities hebben het uitwisselen van digitale leermaterialen als specifiek doel, voor anderen is het maar een klein deel van de activiteiten. De ene community is net opgericht, een andere loopt al drie jaar, terwijl weer een andere op het punt staat te worden opgeheven. Ondanks de verschillen hebben communities op een flink aantal punten vergelijkbare ervaringen. Die rode draad is hieronder weergegeven.

Gewenste en verwachte toename. Door de interviews heen komt naar voren dat het de bedoeling is dat er meer materialen worden gedeeld, dat er vaker materialen zullen worden hergebruikt en dat er meer zal worden samengewerkt aan het bewerken/ontwikkelen van digitale leermaterialen. In veel antwoorden wordt gesproken in termen als "*materialen worden nog geïnventariseerd, het begint te lopen*"; "*het is incidenteel, nog geen standaard*" en "*het streven is om dit te intensiveren*". Respondenten geven ook aan te verwachten dat verdere digitalisering en de vlucht die online onderwijs heeft genomen bijdragen aan een verdere toename van het gebruik van digitale leermaterialen.

Belang van elkaar kennen en ontmoeten Respondenten benadrukken het belang van elkaar kennen en ontmoeten voor het uitwisselen van digitale leermaterialen. Delen en/of hergebruik komt vaak tot stand op basis van persoonlijk contact. Soms omdat bij dat contact digitaal leermateriaal het hoofdonderwerp van gesprek is, maar het komt ook ter sprake bij conferenties of overleg waar iets heel anders op de agenda staat. "*In het kielzog van overleg over een gezamenlijk project daarvan delen we meer samen door informele contacten*", zegt een respondent hier bijvoorbeeld over.

Binnen het eigen netwerk vindt gemakkelijker uitwisseling plaats dan daarbuiten.

"Binnen de projectgroep wordt leermateriaal hergebruikt, maar binnen het onderwijs van de eigen instelling is dat weinig", is een typerende uitspraak in dit verband. De informele contacten zorgen voor het onder de aandacht brengen van het materiaal, maar bieden ook makkelijker inzicht in de aard en de kwaliteit van het materiaal, die bij een anoniem aanbod moeilijker te verkrijgen is.

Infrastructuur Als mail en clouddoplossingen de voornaamste kanalen zijn voor het uitwisselen van materiaal loopt men al snel tegen beperkingen aan. Het overzicht ontbreekt dan al snel, het is onduidelijk wat de inhoud van content is, of wat de laatste versie van een bestand is. Een respondent zegt in dit verband:

"Jaren geleden hebben we een database opgericht om materialen gestructureerd aan te bieden (via Excel). Dat werkte niet goed, mensen zijn te veel tijd kwijt met zoeken".
"Er is gebrek aan een systeem. Uitwisseling binnen onze community gebeurde tot nu toe vrij ad hoc via contacten op congressen, elkaar mailen".

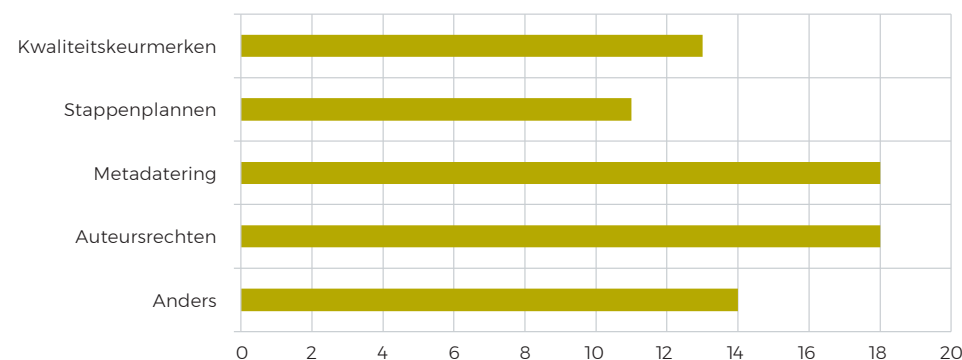
Er is duidelijk behoefte aan een goede ondersteunende infrastructuur. Door een platform te gebruiken verwachten communities het werken met digitale leermaterialen te vergemakkelijken. Een uitspraak die dit illustreert. "*Hergebruik vindt nu nog incidenteel plaats, we hebben ook geen overzicht. Door het via een platform (SURFsharekit) beschikbaar te stellen hopen we hergebruik te bevorderen*".

Een aantal communities geeft ook expliciet aan op zoek te zijn naar een geschikt platform.

Ondersteuning Er is behoefte aan ondersteuning bij het werken met digitale leermaterialen. Slechts enkele communities geven aan weinig ondersteuning nodig te hebben vanwege eigen beschikbare kennis. Vijftien communities geven aan ondersteuning te krijgen bij het delen, tien bij het samenwerken en zes bij het hergebruik van digitale leermaterialen. De mate van ondersteuning varieert van community tot community; bij een enkele community is dit formeel geregeld, in de vorm van een betaald lidmaatschap met toegang tot een helpdesk; andere communities krijgen vooral ondersteuning van professionals binnen de instelling (vanuit ICT-afdelingen of bibliotheken), of van een projectleider; leden van de communities helpen elkaar vaak ook onderling op weg. Wat de aard van de ondersteuning betreft: het kan gaan om uitleg en hulp bij programma's waarmee wordt gewerkt (bijvoorbeeld over hoe een platform als Microsoft Teams werkt, of een introductie op werken met SURFsharekit); het kan ook gaan om technische ondersteuning; inhoudelijke ondersteuning bij het delen, maken of bewerken van materiaal (kennis over bijvoorbeeld metadatering, licenties en auteursrechten); maar ook over het bevorderen van gebruik (bijvoorbeeld: hoe breng ik het materiaal onder aandacht van anderen?).

De communities zijn gevraagd in hoeverre ze ondersteuning willen vanuit bibliotheken en/of SURF bij het omgaan met auteursrechten, het omgaan met metadatering, stappenplannen voor het werken met digitaal leermateriaal of het ontwikkelen van kwaliteitskeurmerken. Figuur 4 laat de verdeling over de onderwerpen zien. Onder de categorie overige noemden respondenten: ondersteuning bij het zoeken en goed vindbaar maken van materialen en het inrichten van de communitypagina.

Figuur 4 **Ondersteuning gewenst vanuit bibliotheken en/of SURF**

Gebruikerswensen Uit de ervaringen van de communities in het werken met digitale leermaterialen komen een aantal wensen naar voren die van belang zijn voor het inrichten van een landelijk platform. De belangrijkste staan hieronder op een rij.

- **Snel inzicht in aard en kwaliteit van het materiaal.** Bij het selecteren van leermaterialen voor hergebruik is het voor gebruikers belangrijk om snel een beeld te krijgen of het materiaal geschikt is, zowel wat de inhoud als de kwaliteit van het materiaal betreft. Goede ontsluiting, goede metadatering en kwaliteitswaarborgen (reviews, keurmerken) helpen daarbij.
- **Afschermen.** De meeste communities willen graag (een deel van) de digitale leermaterialen af kunnen scherpen, en bijvoorbeeld alleen aan leden toegang verlenen. Soms gaat het om gevoelige informatie (privacy, commerciële belangen) of om toetsmateriaal dat niet toegankelijk mag zijn voor studenten. In andere gevallen is het materiaal nog in ontwikkeling en willen deelnemers aan de community het om die reden nog niet vrijgeven voor een breder publiek.
- **Aanpassen.** Bij het hergebruiken van materiaal is er behoefte om dat materiaal aan te kunnen passen aan de eigen voorkeuren en situatie. Digitale leermaterialen van anderen worden vaak ook ter inspiratie gebruikt, niet om één op een over te nemen. *“Mensen willen graag een eigen stempel op hun materiaal drukken”*, zegt een respondent hierover. Een ander: *“Vaak moet je het aanpassen op eigen situatie. Daarom is het belangrijk een onlinecursus modulair op te zetten, zodat je stukjes eruit kan halen, arrangeren, knippen plakken en inpassen”*. Ook verschillen tussen opleidingen en onderwijsinstellingen spelen een rol – er is sprake van andere doelstellingen, inhoudelijke accenten en terminologiegebruik, waardoor het wenselijk wordt de digitale leermaterialen aan te passen.
- **Versiebeheer.** Als meerdere mensen aan een tekst of cursus werken, is goed versiebeheer van belang, om overzicht te houden welke wijzigingen er hebben plaatsgevonden en wat de meest actuele versie is.

In de interviews worden een aantal factoren benoemd die stimulerend of juist remmend werken op het uitwisselen van en samen werken aan digitale leermaterialen.

Stimulerende werking. De inhoudelijke drive van leden van communities is een belangrijke motor achter het uitwisselen van digitale leermaterialen. Mensen willen zich door nieuw materiaal voeden, en betere materialen ontwikkelen. *“We moeten zorgen dat we het wiel niet opnieuw uitvinden, sneller ontwikkelen, en voor een grotere doelgroep. Het is kostbare content”*, zegt een respondent hierover.

Bij het delen van materiaal speelt ook trots een rol. Onderling contact heeft een faciliterende werking, zoals hierboven al naar voren kwam. Het uitwisselen en samenwerken aan materiaal wordt gestimuleerd als mensen elkaar kennen, ontmoeten en spreken over leermaterialen. Het helpt verder als er in de community een aanjager is van het beschik-

baar stellen of samenwerken, bijvoorbeeld in de vorm van een trekker of projectleider, en als er goede ondersteuning wordt geboden.

Remmende werking Onduidelijkheid over het gebruiken van licenties werpt soms een drempel op (mag ik dit materiaal wel gebruiken?). Het delen van leermaterialen gebeurt niet altijd expliciet open, en er wordt niet altijd over licenties nagedacht, zeker als dat uitwisselen vooral in eigen kring gebeurt. Respondenten geven ook aan dat soms items worden hergebruikt (bijvoorbeeld afbeeldingen) waar mogelijk copyright op zit. Ook onzekerheid over de kwaliteit van het materiaal kan remmend werken, zowel waar het gaat om de kwaliteit van het eigen materiaal ('voldoet dit wel?') als om de kwaliteit van materiaal dat voor hergebruik wordt aangeboden. Verschillen tussen instellingen, onderwijsvisies, opleidingen, cursussen werken ook remmend op het uitwisselen. Er gaat dan meer tijd zitten in het 'op maat maken' van digitale leermaterialen. De verschillen zijn niet alleen inhoudelijk, maar zitten soms ook op het technische vlak, in het niet matchen van systemen waarmee wordt gewerkt. Tot slot geven enkele respondenten aan dat ze onvoldoende tijd hebben voor het delen, hergebruiken en samenwerken aan digitale leermaterialen. *"Het vinden van tijd is een groot aandachtspunt - de bereidheid is er wel"*, is een typerende uitspraak in dit kader.

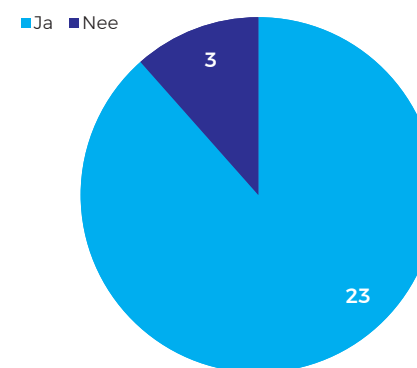
Landelijk zoekportaal en platform

Landelijk zoekportaal

De versnellingszone Naar digitale (open) leermaterialen werkt aan plannen voor een landelijk platform dat vakcommunities ondersteunt bij hergebruiken, delen en samenwerken aan digitaal leermateriaal.

Een ruime meerderheid van de respondenten staat hier positief tegenover, en wil eigen digitale leermaterialen beschikbaar stellen en vindbaar maken via een landelijk zoekportaal (23 van de 26 communities). Er worden verschillende redenen genoemd. In de eerste plaats gaat het om het grotere aantal mensen dat bereikt kan worden; via een landelijk platform kan gemakkelijker ook materiaal worden ontsloten voor gebruikers buiten de eigen community. De mogelijkheden voor een bredere exposure raken aan de inhoudelijke drive van communities en de trots om het eigen materiaal met anderen te delen, en aan de mogelijke toegang tot betere materialen. *"Hoe leuk is het als je kan terugvinden hoe anderen het leermateriaal oppakken, en te zien wat voor leuke en interessante content er allemaal is"*, is een uitspraak die dit punt goed illustreert. Voor een deel van de respondenten geldt dat het landelijk platform kan voorzien in de behoefte aan een goede plek voor het leermateriaal. Dat zijn communities die nu nog geen adequate plek hebben voor delen en hergebruik, en in het landelijk zoekportaal een goede infrastructuur zien. Daarnaast is er de verwachting dat met de (zoek)voorzieningen van het landelijke zoekportaal een betere ontsluiting van het materiaal mogelijk is. De drie communities die geen meerwaarde zien in het gebruiken van het landelijk zoekportaal noemen zorgen over bureaucratie, een te grote schaal (het eigen netwerk is genoeg) of juist een te beperkte schaal (het portaal zou Europees moeten zijn).

Figuur 5 Materialen vindbaar maken via landelijk zoekportaal

Gewenste functionaliteiten In de antwoorden op de vraag naar gewenste functionaliteiten van het landelijk platform komen nieuwe punten aan de orde, maar logischerwijs is er overlap met punten die naar voren kwamen bij het bespreken van de ervaringen met het werken met digitale leermaterialen:

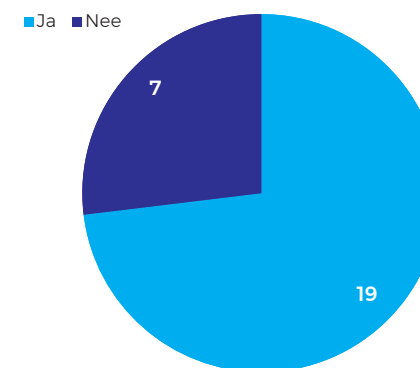
- **Aantrekkelijke en duidelijke presentatie.** Respondenten geven aan dat het belangrijk is om korte uitleg toe te kunnen voegen aan leermaterialen, of gerelateerde content zichtbaar te maken. De presentatie moet visueel aantrekkelijk zijn. *“Materialen moeten nog wel netjes gemaakt worden, het vergt nog werk om het op een dergelijk platform aan te bieden”.* *“Het moet geen bak met losse items worden.”* Helpend is ook aanvullende informatie over leerdoelen, of over hoeveel tijd het kost om bijvoorbeeld een lesonderdeel uit te voeren. Een respondent wijst erop dat het helpt als informatie over de aanbieder beschikbaar is, juist vanwege het belang van de ‘sociale component’ bij het hergebruiken of samenwerken aan leermaterialen.
- **Gebruiksvriendelijkheid.** Er moeten niet te veel handelingen nodig zijn voor het plaatsen, vinden en verkrijgen van digitale leermaterialen.
- **Goede filters en zoekmogelijkheden.** Zeker op een landelijk platform met een uitgebreid aanbod zijn goede filters en zoekmogelijkheden belangrijk. *“Naast vakvocabulaire moet je ook met keywords kunnen zoeken”*, zegt een respondent hierover. *“Meer filters toevoegen, op basis van metadata zoals ethical categories, learning outcomes”* is een andere uitspraak in dit verband.
- **Toetsing van kwaliteit/kwaliteitskeurmerken.** Voor hergebruik zijn vertrouwen in de kwaliteit van leermaterialen van belang. Het platform moet inzicht bieden in kwaliteit, door middel van kwaliteitskeurmerken of reviews van materialen.
- **Mogelijkheden voor afschermen.** Het merendeel van de respondenten wil in ieder geval een deel van de materialen op het landelijk zoekportaal af kunnen schermen. Ze staan er overwegend positief tegenover dat het afgeschermd materiaal zichtbaar is voor degenen die geen toegang hebben.
- **Mogelijkheden voor (eigen) beheer.** Een deel van de respondenten geeft aan het belangrijk te vinden dat het materiaal dat op het landelijk zoekportaal wordt geplaatst toegankelijk blijft voor eigen beheer, om materiaal aan te kunnen passen of te actualiseren. Daarbij wordt wel de vraag gesteld hoe de rolverdeling eruit moet zien – welke rol speelt SURF, welke rol spelen de communities zelf hierin? Wat gebeurt er als de afzender van het materiaal niet meer in beeld is?
- **Grote bestanden.** Er wordt binnen communities soms met grote bestanden gewerkt. Het platform moet voldoende capaciteit hebben om ook grotere (video)bestanden te kunnen verwerken.
- **Toegankelijkheid in het Engels.** Een flink aantal communities werkt internationaal, of heeft leden die geen Nederlands spreken. Om die reden vinden zij het belangrijk dat het platform ook in het Engels toegankelijk is.

- **Geïntegreerd of gekoppeld.** Uit de antwoorden op de vraag hoe het landelijk platform ingebed moet zijn in de werkomgeving van gebruikers is geen eenduidig beeld af te leiden. Een deel (vijf) van de respondenten zou kiezen voor volledig geïntegreerd (waarbij het platform integraal onderdeel is van de bestaande/eigen leeromgeving), een iets groter deel (zeven communities) zouden kiezen voor gekoppeld – dat wil zeggen toegang tot het platform via een link in de eigen leeromgeving. Een even groot deel (zes communities) kiest voor losstaand niet geïntegreerd of gekoppeld, of weet het niet.

Functionaliteiten voor samenwerken

Zeventien van de zesentwintig communities ziet meerwaarde in uitbreiding van het platform met functionaliteiten voor samenwerken – dat wil zeggen mogelijkheden om samen materiaal te bewerken en te ontwikkelen, naast het uitwisselen van digitale leermaterialen.

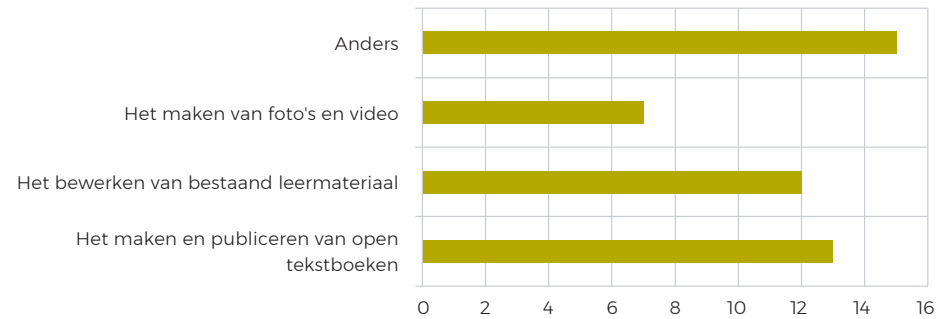
Figuur 6 Platform uitbreiden met functionaliteiten voor samenwerken?

De communities zouden die plek met name gebruiken voor het maken en publiceren van open tekstboeken (13), het bewerken van bestaand leer materiaal (12) en het maken en bewerken van foto's en video (7). Andere zaken die hier werden genoemd zijn bijvoorbeeld 3D-objecten, en zaken die strikt genomen zelf geen leer materiaal zijn, maar waar wel vaker samen aan wordt gewerkt: toetsvragen, reviews/instructies over het gebruik van materiaal, beoordelingsformulieren. Zie voor een overzicht van platforms, programma's en tools die gebruikt worden bij samenwerking bijlage 2.

Figuur 7 Samenwerken aan leermaterialen

Bij de ontwikkeling van mogelijkheden voor samenwerking op het landelijk platform noemen respondenten een aantal specifieke gewenste functionaliteiten, aanvullend op wat hierboven al de revue passeerde:

- Ruimte geven aan het groeiend belang video / beeld (bewerken) In de interviews werd een aantal maal het groeiend belang van het werken met video genoemd. Samenwerking op dit vlak wordt in de toekomst belangrijker, werd enkele malen aangegeven.
- Goede communicatiemogelijkheden. Combinatie van inhoudelijke werken en communicatie zoals via video of chat.
- Goede integratie van al gebruikte tools Genoemd worden bijvoorbeeld Camtasia, Qualtrics en Github.

De belangrijkste bevindingen

Binnen alle communities vindt het delen, hergebruiken en samen werken aan leermaterialen plaats. Het vaakst betreft dat digitale opdrachten, video, digitale teksten, presentaties en in iets mindere mate online cursussen. Het werken met digitale leermaterialen zal binnen deze communities naar verwachting verder toe nemen.

Goede infrastructuur blijkt daarbij heel belangrijk. Als de uitwisseling van leermaterialen tussen leden van een community, of daarbuiten groeit, neemt ook de noodzaak voor het werken met een platform toe, met functionaliteiten voor vinden, bewerken, delen en communiceren.

Communities geven aan behoefte te hebben aan ondersteuning bij het werken met digitale leermaterialen door SURF of bibliotheken, met name op auteursrechten, kwaliteitskeurmerken en metadatering, maar ook op het organisatorische vlak.

Een landelijk platform voor het delen en vinden van digitale leermaterialen wordt door een ruime meerderheid van de communities wenselijk gevonden. Belangrijke gebruikerswensen: gebruiksvriendelijkheid, mogelijkheden voor aantrekkelijke en overzichtelijke presentatie, goede filters en zoekmogelijkheden, snel inzicht in kwaliteit en aard van het materiaal, mogelijkheden voor afschermen en aanpassen en goed beheer.

Een meerderheid van de communities vindt ook uitbreiding van het platform met functionaliteiten voor samenwerking wenselijk.

Bijlage 1

Overzicht geïnterviewde communities

AnatomyTOOL
 CoCoCare
 Dariah
 DAS
 Digital society school
 Edupal
 Ethics Engineering
 Open Oio, werkgroep HBO-i
 Informatievaardigheden (UKB/SHB)
 JUBO
 Kenvak
 HBO verpleegkunde, (stichting LOOV)
 NVMO
 Oikos, VCN
 Onderwijs op afstand
 Pasemeco palliatieve zorg
 Royal Netherlands Chemical Society, KNCV
 RSM Case Development Center
 Samenwerkende Lerarenopleiding wiskunde
 SEFI (European Society for Engineering Education)
 Setac
 SHARESTATS
 SIG Groene ICT en duurzaamheid
 Streetlaw
 Urban Resilience
 XRER

Bijlage 2

Genoemde tools voor samenwerking

- Blackboard
- Canvas
- Sharekit
- Wikiwijs maken
- Sharepoint
- Google platform (docs, hangouts)
- Cloudoplossingen
- Dropbox
- SURFdrive
- Google drive
- Skype
- Zoom
- MS Teams
- Platform voor MOOC's.
- MS Office
- Adobe programma's oa Photoshop
- Video-editing software, screencasting software; Final Cut Pro
- Adapt
- Anatomy TOOL (
- ANS (pakket uit Delft)
- Mural online whiteboards
- Open labyrinth voor virtual patients.
- Moodle (Dariah tool)
- 3D-ontwikkelprogrammatuur
- Etherpad
- Feedbackfruits
- Git Hub
- Remindo
- Mediasite - media support center
- Miro

Het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT is een vierjarig programma van SURF, Vereniging Hogescholen en de VSNU dat inzet op het samenbrengen van initiatieven, kennis en ervaringen en snel en concreet aan de slag gaan met kansen voor het hoger onderwijs. Dit gebeurt in acht verschillende 'zones'. In de Versnellingszone Naar digitale (open) leermaterialen werken 8 instellingen aan de ambitie dat studenten en docenten in staat zijn hun optimale mix van leermaterialen te kunnen samenstellen en gebruiken.

Meer informatie en onze publicaties vind je op
www.versnellingsplan.nl